

השכלה גבוהה נגישה

המקום

ד"ר גבריאלה עילם

הנגישות, דהיינו אפשרות הגישה באופן מכובד ובעצמאות מרבית בסביבה, אל המקום ובמקום בו מתקיימים הלימודים הכרחית כדי שסטודנטים עם מוגבלות יוכלו להשתתף בלימודים בכל אחד מהקורסים ביחד עם כל ציבור הסטודנטים. בהיעדר נגישות של הסביבה חלק מהסטודנטים עם מוגבלות לא יוכלו להגיע, להשתתף, ללמוד ולהיות בקשרים חברתיים עם כלל הסטודנטים.¹

לעתים קרובות לא מתייחסים למקום שבו מתקיימת הלמידה כמרכיב רלוונטי בבניית תוכנית הלימודים וההוראה.

כדי ליצור השכלה גבוהה נגישה שתאפשר השתתפות ושילוב של סטודנטים עם מוגבלות חייבים להתייחס למיקום ולסביבת ההוראה כחלק בלתי נפרד מתוכנית הלימודים ומכל המרכיבים והשילוב של תהליכי ההוראה, הלמידה והבחינות.

שילוב מלא של סטודנטים עם סוגים שונים של מוגבלות ביחד עם כלל ציבור הסטודנטים מחייב גישה נגישה אל הקמפוס וקמפוס נגיש הן במרחב החיצוני שבין המבנים והמתקנים כולל השבילים, המדשאות, וכל האזורים הציבוריים המשמשים את הסטודנטים והסגל והן בתוך המבנים והמתקנים השונים.

רוב המוסדות להשכלה גבוהה בישראל הוקמו ללא התחשבות בנגישות לסטודנטים עם מוגבלות. מספר אוניברסיטאות ומכללות בישראל כבר החלו להתאים את הסביבה הפיזית לסטודנטים עם מוגבלות אך ברובן שטחי החוץ של הקמפוס, המבנים והמקומות בהם מתקיימים הלימודים עדיין אינם נגישים.

במקביל להנגשת רחבי הקמפוס ומקומות הלימוד להשכלה הגבוהה חשוב לוודא שכל תוספת שטח או בנייה בקמפוס עצמו וכן כל שלוחה חדשה של מוסד אקדמי וכל מוסד אקדמי חדש שייפתח יהיו מלכתחילה נגישים לשילוב מלא של סטודנטים עם מוגבלות.

¹ השימוש בלשון זכר הוא לצורך פישוט הניסוח בלבד. ההתייחסות היא במידה שווה לנשים וגברים, סטודנטיות וסטודנטים.

• **נגישות בדרך למקום בו מתקיימים הלימודים:**

- נגישות בדרך למקום בו מתקיימים הלימודים הכרחית כדי לאפשר השתתפות של סטודנטים עם מוגבלות בניידות, סטודנטים עם ליקויי ראייה וסטודנטים עיוורים.
 - מקומות חנייה נגישים (חניות נכים), קרובים ככל האפשר.
 - אין להחנות במרווחים שבין מקומות החנייה המיועדים לנכים כדי לאפשר לסטודנט המתנייד בכיסא גלגלים פתיחת דלת הרכב לכניסה ויציאה של המעלון וכיסא הגלגלים (או ההליכון).
 - מקום קרוב להורדת נוסעים עבור סטודנטים המגיעים בהסעה.
 - תחבורה ציבורית נגישה עבור מי שאינם מגיעים ברכב פרטי וכן תחבורה נגישה בעת יציאה לסיורים מחוץ לאתר הלימוד הקבוע.
 - נגישות אופקית ואנכית בדרך ממקום החניה או הורדת הנוסעים אל המבנים ואל מקומות הלימוד כגון: כיתות, אולמות, ספריה, מעבדות, סדנאות. (רוחב הדרך, מירקם משטח ההליכה, מעברים נגישים וללא מכשולים, רמפות, מעליות, מאחזים, כולל לצד מדרגות, שילוט, תאורה).
 - נגישות הדרכים ברחבי הקמפוס בשבילים ובכלל האזורים המשמשים את הסטודנטים והסגל.
 - דרכים נגישות וכניסות נגישות אל מבני המשרדים והמבנים בהם מתקיימים לימודים (כולל ספריה), הרצאות, פעילויות שונות.
 - שירותי נכים בכל מבנה.

• **נגישות במקום בו מתקיימים הלימודים:**

מקומות הלימוד והריהוט בחדרי ואולמות הלימוד לרוב אינם נקבעים על ידי סגל ההוראה. לפיכך הכרחי ליידע מראש את מי שאחראי לקביעת המקום בו מתקיימים ההרצאות והשיעורים לגבי ההתאמות הנדרשות, ולוודא לפני תחילת הלימודים שכל ההתאמות בוצעו במלואן.

חשוב לוודא שמקומות הלימוד (כיתות, אולמות, מעבדות, ספריות) נגישים גם למרצים עם מוגבלות (כולל במה נגישה) וגם לסטודנטים עם מוגבלות.

○ כניסות ומעברים:

רוחב מותאם של מעברים וכניסות, ללא מכשולים, כדי לאפשר מעבר לסטודנטים המשתמשים באמצעי עזר לניידות (כדי שיוכלו לעבור) ולסטודנטים עם ליקויי ראייה או עיוורים (כדי שלא ייתקלו במכשולים).

○ תאורה בדרך:

תאורה טובה ואחידה לאורך מסלול הגישה לחדר הלימוד, המעבדה או הסדנא, כדי לאפשר הגעה עצמאית ובטוחה לסטודנטים עם ליקויי ראייה.

○ אמצעי הפעלה:

מפסקי חשמל, לחצני הפעלה למכשור וכדומה, בגובה מותאם גם לסטודנט בכיסא גלגלים או לסטודנט נמוך קומה.

- מיקום הריהוט:
 - שולחנות, כיסאות, מדפים, תאי אכסון במיקום שיאפשר גישה נוחה לסטודנט בכיסא גלגלים, לסטודנט המשתמש באמצעי עזר לניידות, לסטודנט המלווה בכלב נחיה ולסטודנט נמוך קומה.
- שולחנות:
 - שטח פנוי ומותאם מתחת לשולחן כך שגם סטודנט בכיסא גלגלים יוכל להתקרב חזיתית אל השולחן.
 - משטח שולחן בגובה המאפשר לסטודנט בכיסא גלגלים לבצע בנוחות פעולות נדרשות כגון כתיבה, ניסוי במעבדה או פעילות בסדנא.
- מקומות ישיבה:
 - כיסאות יציבים בגבהים שונים עם וברי משענות ידיים וביניהם גם כיסאות מותאמים: גובה ישיבה 45-50 ס"מ (מומלץ גובה מתכוונן) ועם משענות ידיים. כיסאות כאלה מתאימים לרוב האנשים עם מוגבלות בהליכה המתקשים להתיישב ולקום אך אינם מתניידים בכיסא גלגלים.
- סידור מקומות הישיבה:
 - גישה ללא מכשולים למקום המותאם לישיבה עבור סטודנט בכיסא גלגלים.
 - גישה ללא מכשולים לכיסא מותאם לאדם עם מוגבלות בניידות.
 - מקום ישיבה קרוב לסטודנט עם ליקויי ראייה, לסטודנט עם ליקויי שמיעה, לסטודנט עם קושי בריכוז, בהקשבה או בהבנה.
 - בשיעורים בהם מתקיים דיון או צפויה השתתפות פעילה של סטודנטים מומלץ לארגן מקומות ישיבה בצורת האות "ח" או במעגל כדי לאפשר לסטודנטים לראות את פניו של מי שמדבר – חשוב במיוחד עבור סטודנטים הנעזרים בקריאת שפתיים.
 - עדיפים חדרי לימוד עם כיסאות ושולחנות הניתנים להזזה (כלומר אינם קבועים במקומם) כדי לאפשר התאמת הסידור של מקומות הישיבה והמעברים ביניהם.
- תאורה בחדרי לימוד:
 - תאורה טובה, אחידה ולא מסנוורת בחדרי הלימוד, במעבדות, בסדנאות ובאולמות.
 - התאמת תאורה טובה ולא מסנוורת של הלוח, של פני המרצה כדי לאפשר קריאת שפתיים וכן תאורה טובה של המתורגמן לשפת סימנים (אם וכאשר יהיה מתורגמן בהתאם לצורך).
 - חשוב לוודא שאור החודר מהחלונות אינו מסנוור, שאין בוהק על הלוח או בעת הקרנת שקפים או מצגת.

- מיקום חדרי לימוד:
 - חדרי לימוד שיש בהם אקוסטיקה טובה והם נמצאים במקום שקט משפרים את הלמידה של כל הסטודנטים וחשובים במיוחד לסטודנטים עם ליקויי שמיעה שרעשי רקע מפריעים להם לשמוע ולהבין את הדיבור.
 - חדרי לימוד במיקום שקט חשובים במיוחד לחלק מהסטודנטים עם ליקויי למידה ולסטודנטים עם קושי בריכוז.
- מערכת שמע:

חלק מהסטודנטים עם ליקויי שמיעה זקוקים למערכת שמע, לולאת השראה ו/או מיקרופון (קבועים או ניידים).
- ספרים וציוד:

מיקום של ספרים וציוד (בספרייה, בחדרי הלימוד, במעבדות או בסדנאות) בטווח המאפשר גישה גם לסטודנט בכיסא גלגלים או לסטודנט נמוך קומה.
- שירותים:

בתי שימוש נגישים כולל שירותי נכים בקרבת מקומות הלימוד כדי לאפשר לסטודנטים עם מוגבלות בניידות לעמוד בלוח זמנים גם כאשר תנועתם איטית יחסית לזו של סטודנטים אחרים.
- מתקנים נוספים:

דרך גישה נגישה למתקנים נוספים המשמשים את כל הסטודנטים ונגישות של המתקנים עצמם (לוח מודעות, מכונת צילום, מתקן שתייה, מזנון, וכדומה).

[חזרה למדור השכלה גבוהה נגישה – לחצו כאן](#)